

Naar een "post-truth" samenleving? (kolom 10)

Laat ik vooropstellen dat ik er nauwelijks iets van afweet. Ik heb de relevante literatuur niet gelezen, mocht die al bestaan. Mijn expertise ligt in de muziek, vooral de notatie van muziek. Toch is het me op de achtergrond altijd blijven achtervolgen, vanaf het moment dat ik het begrip toevallig tegenkwam. Dat was in de agenda van de jaarlijkse bijeenkomst van een invloedrijke miljardairsclub. De agendapunten van die bijeenkomst stonden op internet. Het zal een jaar of tien geleden zijn geweest. Bij alle agendapunten kon je je onmiddellijk een voorstelling maken. Maar dat ene punt bleef maar hangen: the post-truth era. Bij gebrek aan een pakkende Nederlandse vertaling maak ik daar maar het "post-truth" tijdperk van. Wat kan men daar mee bedoelen?

Het agendapunt suggereert dat we tot nu toe in een tijdperk leven waarin waarheid op een of andere manier centraal staat, maar dat dit kan, of zelfs moet veranderen. Tot nu toe is een stelling waar of niet waar, maar er zou een tijd kunnen komen waarin dat niet meer van belang is.

Die torens zijn ingestort door invliegende vliegtuigen. Sommigen denken dat ze zijn ingestort door explosieven. Misschien zijn er nog andere mogelijkheden. Die alternatieven kun je op een wetenschappelijk manier onderzoeken, en dan kom je tot een conclusie. Je weet dan welk van de drie opties waar is. Als je niet in de waarheid bent geïnteresseerd, maar juist in de beeldvorming bij het grote publiek, dan zul je de verschillende opties niet gaan onderzoeken. Je zult je dan concentreren op die beeldvorming. Je zult er dan voor zorgen dat de toonaangevende media die berichten verspreiden die je verspreid wilt zien.

Hetzelfde geldt natuurlijk in de zogenoemde coronacrisis. Als je wilt weten wat er aan de hand is, dan doe je onderzoek. Na dat onderzoek weet je hoe het staat met de gevaarlijkheid en de verspreiding van het virus. Je weet dan ook wat de tests wel en niet kunnen aantonen. Ook weet je dan wat er waar is van de paniekerige berichtgeving in de media. Als je niet in de waarheid bent geïnteresseerd maar uitsluitend in de beeldvorming bij het grote publiek, dan concentreer je je op de media en zorg je ervoor dat de beeldvorming precies zó wordt beïnvloed als jij dat wilt.

In beide gevallen moeten we helaas constateren dat de waarheid niet van belang blijkt te zijn. In beide gevallen gaat het om de beeldvorming. Er zijn inmiddels bibliotheken volgeschreven over de aanslagen, maar daar hebben de toonaangevende media het nooit over. Voor zover de onderzoeken in de media

aan bod komen, worden de auteurs vooral weggezet als onwetenschappelijk en onbetrouwbaar. Elk debat wordt verder vermeden. Hetzelfde zien we in de coronacrisis. Van hogerhand vinden er geen onderzoeken plaats. De onderzoeken komen van bezorgde individuen, wetenschappers, medische experts, juristen en burgers.

Vele onderzoeken hebben intussen aangetoond dat de gevaarlijkheid van het virus niet verschilt van die van het griepvirus. Voor iedereen die dat wil zien, is ook duidelijk dat de tests niet deugen en geen basis voor beleid kunnen zijn. Van de overheidsmaatregelen (lockdown, anderhalve meter en mondkapjes) is aangetoond dat ze niet werken en juist schadelijk zijn. Tenslotte is zonneklaar dat de paniekbeelden uit met name Italië eenzijdig en onjuist waren en zelfs voor een deel in scène zijn gezet. Wie dit allemaal weet, weet ook waarom de beleidsmakers doen alsof dat onderzoek allemaal niet bestaat. Het gaat hen niet om de waarheid. Er wordt hier een heel andere agenda uitgerold. En voor die agenda is het van cruciaal belang dat de toonaangevende media de beeldvorming blijven beïnvloeden op de manier die de beleidsmakers willen.

De crisis waarin we zitten begint langzamerhand duidelijk te maken wat dat is, die "post-truth" samenleving. Dan begin je ook oog te krijgen voor een aantal andere eigenaardige ontwikkelingen, met name in onderwijs en wetenschap. Mensen worden steeds minder opgevoed tot kritische burgers die nadenken en vragen stellen. Het gaat er daarentegen steeds meer om, protocollen te volgen. Die protocollen beginnen het zelfstandig denken te vervangen. Dat is heel kwalijk. Soms zijn protocollen belangrijk. Bij brand, volg het vluchtplan. Prima. Soms kunnen protocollen handig zijn. Zo is er een eenvoudige manier om ingewikkelde staartdelingen te maken. Maar soms zijn protocollen ronduit schadelijk, vooral als ze worden voorgeschreven waar veel eenvoudiger en creatievere oplossingen bestaan. Op het ogenblik worden er, met name in het Amerikaanse Common Core systeem, willens en wetens ingewikkelde protocollen doorgevoerd voor eenvoudige rekenkunde.

Als protocollen het menselijk doen en laten gaan domineren ontstaat het gevaar dat het menselijk intellect overbodig wordt en onze creativiteit uitdooft. Wat overbodig is verdwijnt vervolgens vanzelf. Wat er dan overblijft onderscheidt ons niet meer van dieren. Dat is goed tegen onze hoogmoed. Zeker. Maar een klein groepje dieren zal het dan juist extreem hoog in de bol hebben, terwijl de meeste dieren alleen nog zullen weten wat te doen om te overleven; namelijk grazen en gehoorzamen. Dat zullen ze trouwens niet meer "weten", ze "doen" het gewoon, als in een reflex, als in een aangeleerd

protocol. De koeien zien niet meer dat ze in een afgezet weiland staan. Wat er buiten dat weiland zou kunnen bestaan, is geen onderwerp meer van hun dromen. Dat ze het prikkeldraad zouden kunnen verbreken, zal niet bij ze opkomen. Dat ze uitsluitend bestaan ten dienste van anderen, is hen onbekend.